

Motion till riksdagen 2018/19:1813

av **Mathias Tegnér och Fredrik Lundh Sammeli (båda S)**

Marint reservat på Arktis

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om marint reservat på Arktis och tillkännager detta för regeringen.

Arktis och isen

Den arktiska faunan är på många sätt unik. Den till synes hårda och karga naturen skapar unika möjligheter för djur och växter under sommarhalvåret, bland annat tack vare tillgång till sol dygnet runt. Arktiska havet är ett av de mest produktiva marin-ekologiska systemen i världen.

En viktig förutsättning för Arktis biodiversitet är just det istäcke som nu är hotat. Istäcket huserar växter, bland annat alger, samt djur såsom polartorsk. Om polartorsken hotas, hotas också den fisk och fågel som är beroende av polartorsken. Kort sagt hotas växter och djur ovanför, i och under istäcket av dess förändring och förminskning.

Under 2018 har det rått något som närmast kan liknas med tropisk värme på Arktis. Detta är mycket oroande då ismassan enligt ovan är en förutsättning för den biologiska mångfald som finns i området. Ismassans minskning är också oroande, då det riskerar att påverka havens vattennivåer och annat.

1980 täckte ismassan ungefär 8 miljoner kvadratkilometer. Under ett antal år på 10-talet har nya bottennivåer i hur litet istäcket har blivit slagits, även om istäcket återhämtade sig något under 2013. Trenden är dock tydlig: istäcket försvinner snabbt. Jämfört med 1980 har en yta som motsvarar upp emot halva USA försvunnit.

Olje- och gasexploatering i Arktis och dess konsekvenser

Genom åren har det funnits olika definitioner av Arktis. En geografisk definition är de områden som ligger norr om norra polcirkeln och ibland har det varit det område som

har arktiskt klimat, dvs. alla årets månader har en genomsnittstemperatur som understiger 10 grader. Arktis kan enkelt sagt beskrivas som det arktiska havet, samt den ismassa som täcker Nordpolen.

En av konsekvenserna av den globala uppvärmningen är som nämnts ovan att den arktiska isens storlek har minskat. Det har också möjliggjort en ökad exploatering av olja och gas på platser där det tidigare inte har varit möjligt på grund av istäcket.

Effekten av oljeborrning i Arktis torde vid ett oljeutsläpp leda till värre konsekvenser än vid utsläpp i andra områden. Orsakerna till detta är dels att området är otillgängligt, dels att oljan blir trögflytande i det kalla vattnet, vilket också kan leda till att oljan inte kan brännas. Det kommer vara något av en historiens ironi om mänskligheten borrar olja i områden som enbart är tillgängliga på grund av den globala uppvärmningen. Dessa aktiviteter måste stoppas.

2016 beslutade ett antal länder, däribland Sverige och EU att inrätta ett marint reservat på Antarktis. Detta bör ses som ett föredöme i arbetet för att rädda Arktis.

Transporter och fiske runt Arktis

Då istäcket har dragit sig tillbaka runt norra polcirkeln ökar möjligheterna att fiska och färdas genom Norra ishavet. Detta skulle inte vara möjligt om ett marint reservat inrättades vid Arktis. Tills ett sådant är inrättat måste Sverige verka för ett stopp för bottenrålning i området, som ödelägger djurlivet längs havets botten.

Arktiska rådet

Arktiska rådet skapades 1996 som en konsekvens av Ottawa-deklarationen, där de åtta länderna som idag ingår i rådet enades om att ett mellanstatligt forum skulle inrättas. Dessa åtta arktiska stater är Danmark, Finland, Island, Kanada, Norge, Ryssland, Sverige och USA. Dessutom består rådet av sex internationella organisationer som representerar områdets ursprungsbefolkning. Syftet med rådet är att främja samarbete mellan de arktiska staterna. Sedan starten har ordförandeskapet roterat mellan medlemsländerna.

En av de viktigaste frågorna på 90-talet när rådet skapades var de höga halterna av miljögifter i växter och djur på Arktis. Idag finns upp emot 80 projekt inom ramen för samarbetet. Enligt Riksrevisionen är Arktiska rådet ett värdefullt forum för internationella diskussioner och förhandlingar i arktiska frågor och för att producera vetenskapligt grundad kunskap om utvecklingen i Arktis.

I samma granskning konkluderar Riksrevisionen att ett av de förbättringsområden som föreligger inom hela rådet är ett behov av att förbättra medlemsländernas uppföljning av implementeringen av rådets rekommendationer. Den svenska regeringen har tidigare vidtagit sådana åtgärder men mycket återstår för att kunna ge en överblick över implementeringsläget.

För att Arktiska rådet skall fungera finns således ett behov av bättre återkoppling av implementeringen av rådets rekommendationer.

Trots att granskningen är huvudsakligen positiv är ibland känslan att de stora frågorna, såsom minskningen av istäcket på Arktis eller konsekvenserna av olje-

utvinning, inte har blivit en del av de förhandlingar som förs inom rådet. Även om forskning inom dessa områden är av oerhörd vikt kan Arktiska rådet verkligen göra nytta om de stora frågorna också diskuteras där.

Under perioden 2011–2013 var Sverige ordförande för rådet. På många sätt kan ordförandeskapet ses som en förlorad tid i dessa frågor, då Sverige genom dåvarande utrikesminister Carl Bildt valde att inte driva ett stopp för oljeutvinning, med motiveringen att ”en sådan prioritering skulle lett till /.../ betydligt färre resultat”.

Den minskande ismassan på Arktis har möjliggjort, och kommer troligen i framtiden i ännu högre grad möjliggöra, olje- och gasutvinning i Arktis. Denna verksamhet riskerar dock det unika växt- och djurlivet på Arktis, då ett utsläpp skulle kunna leda till extremt negativa konsekvenser på grund av områdets känsliga art. Även sanerings- svårigheter som kyla, otillgänglighet och avstånd kan tänkas bidra till en framtida miljökatastrof.

Trots att det med största sannolikhet finns ett behov av olje- och gasutvinning även i framtiden, torde de potentiella konsekvenserna av just denna utvinning i Arktis innebära att olje- och gasutvinning här anses olämplig.

Mathias Tegnér (S)

Fredrik Lundh Sammeli (S)